

प्रस्तावना

ठोरी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थापित तथा सञ्चालनमा रहेका बजार क्षेत्रहरू र स्थानीय कृषि व्यवसायको प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन गर्नका साथै व्यवसायीहरूबीच आपसी सम्बन्ध सुदृढ गर्दै करारको माध्यमबाट व्यवसाय सञ्चालन गर्न बजार उन्मुख क्षेत्रका बजार व्यवस्थापन समिति (गठन तथा सञ्चालन) गर्नु आवश्यक भएकोले ठोरी गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने) ऐन, २०७५ बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी ठोरी गाउँ कार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (१) यस ऐनको नाम "ठोरी गाउँपालिकाको बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१" रहने छ।
- (२) यो कार्यविधि कार्यपालिकाको बैठकबाट पारित भएको मितिबाट लागु हुनेछ।

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा -

- (१) "अध्यक्ष" भन्नाले ठोरी गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ।
- (२) "बजार" भन्नाले व्यवस्थित तथा स्थायी रूपमा सेवा तथा वस्तुहरूको कारोबार गर्ने दर्तावाला व्यवसाय गर्ने क्षेत्र सम्झनु पर्छ।
- (३) "कार्यपालिका" भन्नाले ठोरी गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिका सम्झनु पर्छ।
- (४) "व्यवसायी" भन्नाले नियमित वा अस्थायी रूपमा सभान बेचबिखन गर्ने व्यक्ति वा संघ संस्थालाई जनाउँछ।
- (५) "वडा" भन्नाले ठोरी गाउँपालिका अन्तर्गतको कुनै वडा सम्झनुपर्छ।
- (६) "समिति" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा ५ बमोजिम गठन भएको समितिलाई सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद २

बजार सम्बन्धी व्यवस्था

३. बजारको स्थापना:

- (१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै पनि स्थानमा स्थायी वा अस्थायी बजार स्थापना र व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ।
- (२) कृषि सहकारी वा कृषि सम्बन्धी व्यवसायीक संस्थाले गाउँपालिकाले तोकेको क्षेत्र भन्दा बाहिर कृषि बजार वा कृषि कारोवार गर्न चाहेमा गाउँपालिकाको सिफारिसमा कृषि बजारको स्थापना गर्न सक्नेछ।

४. बजारको वर्गीकरण:

- (१) दफा ३ बमोजिम स्थापना हुने बजारको वर्गीकरण देहाय बमोजिमको हुनेछ:-
 - (क) थोक बजार,
 - (ख) खुद्रा बजार,
 - (ग) संकलन केन्द्र।
- (२) गाउँपालिकाले भवन, सटर वा टहरा जस्ता स्थायी वा अस्थायी संरचना निर्माण गरी उपदफा (१) बमोजिमको बजार सञ्चालन गर्न सक्नेछ।
- (३) गाउँपालिकाको सभाले तोकेको दरमा त्यस्तो भवन, सटर वा टहराको बहाल विटौरी कर उठाउन सक्नेछ।
- (४) बजार सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम हुनेछ।

५. स्थानीय बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) यस कार्यविधिको दफा (३) बमोजिम स्थापना भएको बजारको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न ७ देखि ११ सदस्यीय बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति रहनेछ।
- (२) सम्बन्धित वडाले स्थानीय राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, सामाजिक संघसंस्थाका प्रतिनिधि तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको भेला गरी सर्वसम्मत रूपले बजार व्यवस्थापन समिति गठन गर्नु पर्नेछ।

- (३) सर्वसम्मत समिति गठनको लागि २ पटक सम्म बोलाइएको भेलाले सर्वसम्मत समिति गठन गर्न नसकेको अवस्थामा सम्बन्धित क्षेत्रका दर्तावाल व्यवसायीहरूले आफुहरूमध्येबाट दोश्रो भेला वसेको मितिबाट एक महिना भित्र निर्वाचनको माध्यमबाट बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन गर्नु पर्नेछ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम तोकिएको समयभित्र समिति गठन हुन नसकेमा कार्यपालिकाले बजार व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सक्नेछ।
- (५) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा सम्बन्धित बजार क्षेत्र रहेको वडा समितिले मनोनित गरेका एक जना दर्तावाल व्यवसायी र एक जना समाजसेवी गरी जम्मा दुई जना प्रतिनिधि पदेन सदस्य रहनेछन् । समितिले आवश्यकता महसुस गरेमा कुनै व्यक्तिलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।
- (६) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको अध्यक्ष, सचिव वा कोषाध्यक्ष मध्ये कम्तीमा कुनै एक पदमा महिला सहित कुल सदस्य संख्याको ३३% महिला हुनु पर्नेछ।
- (७) समितिको कार्यकाल ३ (तीन) वर्षको हुनेछ।
- (८) समितिले आवश्यकता अनुसार उप समिति गठन गर्न सक्नेछ।
- (९) समितिको कार्यालय सम्बन्धित बजार क्षेत्रमा नै रहनेछ।
- (१०) समितिको बैठक सामान्यतया महिनामा एकपटक बस्नेछ। बैठक अध्यक्षको आदेशले सचिवले बोलाउने छ। अध्यक्षले आवश्यकता महसुस गरेमा समितिको बैठक जुनसुकै समयमा पनि बोलाउन सक्नेछ।
- (११) समितिले यस कार्यविधि विपरित काम गरेको पाइएमा सम्बन्धित वडा समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले समिति विघटन वा खारेजी गर्न सक्नेछ।
- (१२) समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

६. समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

(१) यस कार्यविधिमा अन्यत्र व्यवस्था भए देखि बाहेक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) स्थानीय स्तरमा व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने,
- (ख) व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न गाउँपालिकासँग समन्वय र सहकार्य गर्ने,
- (ग) व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा चेतनामूलक कार्यक्रम तर्जुमा र सञ्चालन गर्ने।
- (घ) व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक पर्ने सीप प्रविधि तथा अन्य आवश्यक विषयको उचित व्यवस्थापन गर्न प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्ने,
- (ङ) कार्यक्रम सञ्चालन गर्न श्रोतको व्यवस्थापन गर्ने।
- (च) बजार भएको सम्बन्धित वडाको समन्वयमा चौहद्दी तोकी नक्साङ्कन गर्ने।
- (छ) व्यवसायको प्रकृति हेरी व्यवसायको वर्गीकरण गर्ने।
- (ज) बजार क्षेत्रमा उत्पन्न विवादको स्थानीय स्तरमा मेलमिलापको माध्यमबाट समाधान गर्ने।
- (झ) बजार क्षेत्रभित्र सडक वृत्ति, सार्वजनिक धारा र सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्थापन गर्ने।
- (ञ) हाटबजार क्षेत्रबाट निस्कने फोहोर गाउँपालिकाको सहयोगमा व्यवस्थापन गर्ने।
- (ट) व्यवसायीहरुलाई कानून बमोजिम व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण गर्न र कर तिर्न उत्प्रेरित गर्ने।
- (ठ) प्रचलित ऐन कानून तथा निर्देशिकाले तोकेको मापदण्ड पालना नगर्ने व्यवसायी उपर आवश्यक कारबाहीका लागि सिफारिस गर्ने।

- (ड) बजार व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता ल्याउन विषयगत उपसमितिको गठन गर्ने।
- (ढ) कार्यपालिकाले समय समयमा तोकि दिएका अन्य कार्यहरू गर्ने।
- (२) समितिको बैठकले आफ्ना पदाधिकारी तथा सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्न सक्नेछ।
- (३) समितिले उपदफा (१) बमोजिमका काम कर्तव्य पुरा गर्न एवम् समितिको प्रशासनिक खर्चको व्यवस्थापन गर्न बजार क्षेत्रका व्यवसायीहरूबाट मासिक व्यवस्थापन शुल्क उठाउन सक्नेछ।

परिच्छेद ३

आर्थिक कार्य सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

७. समितिको कोष सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) समितिले दफा ६ बमोजिमको कार्य सञ्चालन गर्न समितिको नाममा एक कोष रहनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम जम्मा हुनेछः
- (क) व्यवसायीहरूबाट प्राप्त शुल्क तथा दस्तुर वापतको रकम,
 - (ख) विभिन्न सरकारी तथा गैह्रसरकारी संघसंस्थाबाट प्राप्त अनुदान रकम,
 - (ग) संघ, प्रदेश र स्थानिय तहबाट प्राप्त अनुदान रकम,
 - (घ) विभिन्न संघसंस्था तथा व्यक्तिबाट प्राप्त दान, दातव्य तथा उपहार,
 - (ङ) विभिन्न व्यक्तिबाट प्राप्त अनुदान
 - (च) समिति आफैले सञ्चालन गरेका विविध कार्यक्रमबाट प्राप्त रकम।
- (३) समितिको नाममा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट मान्यता प्राप्त बैंकमा एक बैंक खाता खोल्नु पर्नेछ। त्यस्तो बैंक खाताको सञ्चालन समितिका अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनेछ।
- (४) समितिको प्रत्येक आर्थिक कारोबार बैंक खाता मार्फत गर्नु पर्नेछ।
- (५) समितिको आर्थिक कारोबारको हिसाव राख्ने, लेखा परीक्षण गराउने दायित्व संयुक्त रूपमा सचिव र कोषाध्यक्षको हुनेछ।

- (६) समितिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको वढीमा छ (६) महिना भित्र आर्थिक कारोवारको लेखापरीक्षण गराई सोको प्रतिवेदन सार्वजनिक गरी गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ । समितिको आर्थिक कारोवारको लेखा परीक्षण दर्तावाल लेखापरीक्षकबाट गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

व्यवसायीको कर्तव्य

८. होटेल, रेष्टुरा तथा मिठाई पसल, डेरी र खाद्य किरानासामान बिक्री गर्ने सञ्चालक र गाउँवासीको कर्तव्य:

(१) होटेल तथा रेष्टुरा सञ्चालकको देहाय बमोजिमको कर्तव्य हुनेछ:

- (क) बासी सडेगलेका तथा झिंगा भन्केको खानेकुरा वा स्वास्थ्यको लागि हानिकारक भनी प्रमाणित रङ, रसायन, म्याद नाघेका औषधी वा खाद्य वस्तु वा अन्य कुनै खाद्य वस्तु प्रयोग गरीएको खानेकुरा र बासी सडेगलेको झिंगा भन्केका बासी माछा मासु, रोग लागि मरेका पशुपंक्षीको माछामासु बिक्री वितरण नगर्ने।
- (ख) होटेल तथा व्यवसायमा वालश्रमलाई पूर्णरूपमा निस्तेज बनाउने ।
- (ग) होटेल, रेष्टुरेन्ट तथा मिठाई पसल, डेरी, आईसक्रिम, चना चटपट, पानीपुरी, बरफ आदि सडकमा बिक्री गर्ने व्यवसायीले ग्राहकलाई स्वच्छ र शुद्ध खानेकुरा मात्र बिक्री वितरण गर्ने।
- (घ) ग्राहकलाई आफूले सक्दो सुरक्षा वा हेरविचार गर्ने/गराउने।
- (ङ) मदिरा बेच्दा वा खुवाउँदा शान्ति सुरक्षाको ख्याल गर्ने।
- (च) आवासको लागि होटेल लजमा आएका ग्राहकको नाम, नागरीकता, पेशा, आएको मिति र ठेगाना समेतको स्पष्ट विवरण खुलाई लेखाउने।
- (छ) होटल तथा रेष्टुरेन्टहरूमा फिल्टर गरेको वा स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था गर्ने ।

- (ज) १८ वर्ष मुनिका बालकलाई सुर्ति, चुरोट, गुट्टा पान पुकार विक्री वितरण नगर्ने।
- (झ) कुनै पनि होटल वा पसलले १८ वर्ष मुनिका बालबालिका र मदिराले मातिसकेका व्यक्तिलाई मदिरा विक्री नगर्ने/नखुवाउने।
- (ञ) होटल तथा रेष्टुरेन्टहरूको भुइँ र भान्सा कोठा तथा उक्त क्षेत्रमा काम गर्ने व्यक्तिहरू सफासुग्घर राख्नुपर्ने।
- (ट) पसल अगाडीको आँगन, फुटपाथ अतिक्रमण गरी धुलो धुवाँ हुने गरी खानेकुरा नपकाउने।
- (ठ) घातक सरुवा रोग लागेको व्यक्तिलाई काममा नलगाउने।
- (ड) खानेकुरालाई राम्रोसँग छोपेर वा जाली भएको दरजमा बन्द गरी राख्ने।
- (ढ) होटल तथा रेष्टुरेन्टमा शौचालयको समुचित प्रबन्ध गर्ने।
- (ण) पसल अगाडीको आँगन, फुटपाथ तथा नाला सफा राख्ने। त्यस्तो ठाउँमा निर्माण सामग्री नराख्ने।
- (त) पसलहरू गाउँपालिका वा स्थानीय प्रशासनबाट तोकिएको समयसम्म मात्र खुल्ला राख्ने।
- (थ) पसलमा बिक्री गरिने वस्तुहरूको मूल्य सूची र गाउँपालिकाबाट प्राप्त दर्ता प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राख्ने।
- (द) फ्रेस हाउस सञ्चालन गर्दा तोकिएको मापदण्ड पुरा गरी सञ्चालन गर्ने।
- (ध) छिमेकमा दुर्गन्ध आउने गरी फुटपाथमा वा अन्य स्थानमा जिउदो वा मरेको माछा तथा कुखुरा नराख्ने।
- (न) बजार क्षेत्रको सडक आवागमनमा असर पर्ने गरी निर्माण सामग्री नराख्ने।

९. सडक तथा फुटपाथ अवरोध गर्न नपाईने:

मुख्य बजार क्षेत्रमा रहेको सडक तथा फुटपाथमा कुनै पनि प्रकारले अवरोध हुने गरी विक्री वितरण गर्ने, सामान झुण्ड्याउने, पाली गाँस्ने, स्ट्यान्डबोर्ड, साईकल, मोटर साईकल पार्किङ्ग, साइकल तथा मोटरसाईकल मर्मत गर्ने काम, ठेला, डोको, नाइङ्गलो वा भुइमा तरकारी, फलफूल वा अन्य व्यापारिक सामान राखेर बेचबिखन गर्न पाइने छैन ।

१०. कवाडी, फलफूल, तरकारी तथा माछामासु बजार:

- (१) समितिले तोकिदिएको स्थानमा मात्र तरकारी तथा फलफूल र माछामासु व्यापार गर्न पाइनेछ ।
- (३) गाउँपालिकाबाट तोकिएको स्थानमा मात्र कवाडी राख्न पाइनेछ ।
- (४) छर-छिमेकलाई असर पर्ने गरी टायर तथा अरु कवाडी थुपार्न र जलाउन पाइनेछैन ।

११. सवारी साधन पार्किङ्ग:

- (१) गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको मापदण्ड विपरित कुनै पनि सवारी साधन पार्किङ्ग गर्न पाइनेछैन ।
- (२) गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको स्थान बाहेक अन्यत्र ठेलागाढाबाट व्यापार गर्न पाइनेछैन ।

१२. ग्यारेज तथा अटोमोबाईल मर्मत केन्द्र:

- (१) गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको स्थानमा मात्र गाडी तथा यन्त्र मर्मत केन्द्र सञ्चालन गर्न पाइनेछ ।
- (२) पेट्रोलपम्पमा तोकिएको मापदण्ड अनुसार टायर मर्मत केन्द्र सञ्चालन गर्न पाइनेछ ।
- (३) पेट्रोलपम्प सञ्चालन गर्ने अनुमतिमा तोकिएको मापदण्ड अनुसार सार्वजनिक शौचालय सञ्चालन भएको हुनु पर्नेछ ।

१३. प्लाष्टिक तथा थर्मकोलबाट बनेका गिलास वा अन्य चिजवस्तुको प्रयोग:

गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको मापदण्ड विपरित नसङ्गे खालका प्लाष्टिक वा थर्मकोलबाट बनेका गिलास, कप, चम्चा, प्लेट विक्री वितरण वा प्रयोग गर्न पाइनेछैन।

परिच्छेद-५

विविध

१४. व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने:

- (१) व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीले अनिवार्य रूपमा गाउँपालिकामा व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण गर्नु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको व्यवसायको दर्ता प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृतले गर्नेछ।
- (३) व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण शुल्क लगायतका अन्य व्यवस्था आर्थिक ऐन वा कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

१५. खारेजी र बचाउ:

- (क) यस गाउँपालिका भित्र यस अघि गठन भएका बजार व्यवस्थापन समितिहरू यो कार्यविधि स्वीकृत भएपछि स्वतः खारेज भएको मानिनेछ।
- (ख) यो कार्यविधि लागू हुनु अघि गाउँपालिकामा दर्ता भइ सञ्चालनमा रहेको व्यवसाय यसै कार्यविधि बमोजिम दर्ता भए सरह मान्य हुनेछ।

१६. संशोधन:

कार्यपालिकाले यस कार्यविधिमा आवश्यक संशोधन गर्न सक्नेछ।

